

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Ενότητα: Αναλυτικό Πρόγραμμα

Διδάσκων: Κατσαρού Ελένη

ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται στην άδεια χρήσης **Creative Commons** και ειδικότερα ***Αναφορά – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγο Έργο 3.0 Ελλάδα (Attribution – Non Commercial – Non-derivatives 3.0 Greece)***

[ή επιλογή ενός άλλου από τους έξι συνδυασμούς]

[και αντικατάσταση λογότυπου άδειας όπου αυτό έχει μπει (σελ. 1, σελ. 2 και τελευταία)]

- Εξαιρείται από την ως άνω άδεια υλικό που περιλαμβάνεται στις διαφάνειες του μαθήματος, και υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης. Η άδεια χρήσης στην οποία υπόκειται το υλικό αυτό αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αναλυτικό Πρόγραμμα

Curriculum

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- Η εκπαιδευτική διαδικασία:
Σχεδιασμός – Υλοποίηση – Αξιολόγηση

Σχεδιασμός εκπαιδευτικής πράξης

Παράμετροι που επηρεάζουν τον σχεδιασμό:

- Πολιτεία (ΑΠ) –
- Εκπαιδευτικός (προσωπική εκπαιδευτική θεωρία) –
- πλαίσιο της τάξης

Ποικίλοι ορισμοί για το ΑΠ

- *«η πληθώρα και η ποικιλία των ορισμών δεν είναι ένα επείγον πρόβλημα που πρέπει να λυθεί. Είναι μάλλον μια κατάσταση που πρέπει να αναγνωρισθεί. Σε ένα πεδίο που συντίθεται από ποικίλους και αυτόνομους λόγους κάτι τέτοιο είναι αναπόφευκτο»* (Pinar et al. 1995: 26)
- στο πλαίσιο των διαφορετικών αντιλήψεων για την εκπαίδευση και τους προσανατολισμούς της, την εκπαιδευτική πράξη, τη διαδικασία της μάθησης, το ρόλο του εκπαιδευτικού και των εκπαιδευομένων...

Το ΑΠ ως ένα πακέτο ύλης

- Μια δεσμίδα περιεχομένων, με δεδομένη αδιαμφισβήτητη αξία, τόσο στο επίπεδο των γνώσεων που πρέπει να μεταδοθούν όσο και των ιδεών ή των αντιλήψεων που οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να ενστερνιστούν.
- Πλήθος τέτοιων ορισμών

Είδη ΑΠ

- επίσημο ΑΠ,
- επιδιωκόμενο ΑΠ,
- εφαρμοζόμενο ΑΠ
- κατακτηθέν ΑΠ
- Κρυφό ΑΠ ή παραπρόγραμμα

Το ΑΠ ως πακέτο ύλης

- *«Περιγραμμο της διδακτέας ύλης για κάθε βαθμίδα της εκπαίδευσης» (Saylor, Alexander & Lewis, 1981)*
- *«Ό,τι η παλιότερη γενιά επιλέγει να πει στις νεώτερες ως άξιο λόγου» (Grumet 1988)*
- *«Η γνώση που οργανωμένη κατά διδακτικά αντικείμενα πρέπει να κατακτηθεί από τους μαθητές» (Dewey)*

ΑΠ ως προϊόν

- Μια προκαθορισμένη, προδιαγεγραμμένη διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται πιστά στην προοπτική της παραγωγής ενός συγκεκριμένου προϊόντος.
- *«μια σειρά από προσχεδιασμένες δραστηριότητες, οι οποίες στοχεύουν σε παιδαγωγικά αποτελέσματα για έναν ή περισσότερους μαθητές» (Eisner 1985)*
- *«το σύνολο των αλληλένδετων σχεδιασμένων ενεργειών και εμπειριών, στις οποίες προβαίνουν οι μαθητές υπό την καθοδήγηση του σχολείου» (Marsh 1997: 5).*
- *«όλες οι προσχεδιασμένες εμπειρίες που προσφέρει το σχολείο για να βοηθήσει τους μαθητές να αποκτήσουν το καθορισμένο αποτέλεσμα μάθησης όσο καλύτερα τους προτρέπουν οι ικανότητές τους» (Neagley & Evan, 1967)*

« Πολλοί οικονομολόγοι και όχι λίγοι κοινωνιολόγοι και ιστορικοί της εκπαίδευσης έχουν ένα περίεργο τρόπο θεώρησης των σχολείων. Θεωρούν το θεσμό της εκπαίδευσης σαν ένα «μαύρο» κουτί.

Μετρούν την παροχή – inputs προτού οι μαθητές μπουν στο σχολείο και στη συνέχεια μετρούν την απόδοση – outputs. Το τι συμβαίνει πραγματικά μέσα στο «μαύρο» κουτί, το τι και πως αυτό διδάσκεται, η συγκεκριμένη εμπειρία παιδιών και δασκάλων, είναι μη σημαντικό».

Apple, M. (1979) *Ideology and Curriculum* p.p.59

Εστίαση στη διαδικασία

- *«Το ΑΠ όπως αναπτύσσεται (experienced) στο σχολείο δεν είναι μια μονοσήμαντη μετάδοση ιδεών και πληροφοριών από τον διδάσκοντα σε μια ομάδα παθητικών δεκτών αλλά μια σειρά από επικοινωνίες, αντιδράσεις, ανταλλαγές ανάμεσα στις δυο ομάδες» (Marsh 1997: 5)*

Διαδικασία – διερεύνηση

- *«Το Αναλυτικό Πρόγραμμα αποτελεί μια προσπάθεια μετάδοσης των απαραίτητων αρχών και στοιχείων μιας εκπαιδευτικής πρότασης σε μια τέτοια μορφή που να είναι ανοικτή σε εξονυχιστική κριτική διερεύνηση και ικανή να μετατρέπει τη θεωρία σε πρακτική»*

Το ΑΠ ως μορφή κοινωνικής ρύθμισης

- ΑΠ «ως μια συγκεκριμένη ιστορικά διαμορφωμένη γνώση η οποία εγγράφει κανόνες και πρότυπα με τα οποία εμείς δίνουμε νόημα στον κόσμο μας και στον εαυτό μας ως παραγωγικό μέλος αυτού του κόσμου» και ως «μια πειθαρχούσα τεχνολογία που κατευθύνει τον τρόπο με τον οποίο το άτομο πρέπει να ενεργεί, να αισθάνεται, να μιλάει, και να βλέπει τον κόσμο και τον εαυτό του»

Πολιτική διάσταση ΑΠ

- ΑΠ «ως κείμενο εκπαιδευτικής πολιτικής και παιδαγωγικής διδακτικής πρακτικής θεωρήθηκε ως όχημα προς την πραγματοποίηση των προσδοκιών που έτρεφαν οι κοινωνίες από τα εκπαιδευτικά τους συστήματα (Apple, 1990, Le Metais 1999).

Ιστορική διαδρομή

- Συστηματική συζήτηση για το ΑΠ

Συστηματική συζήτηση για το ΑΠ

- Ως γνωστική περιοχή εμφανίζεται μετά τον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο στις Η.Π.Α., με προσανατολισμό την αποτελεσματικότητα και την παραγωγικότητα.

Τη συζήτηση ξεκινά ο **Bobbitt (1918)**:

Το ΑΠ είναι μια σειρά από καθοδηγούμενες εκπαιδευτικές εμπειρίες, τις οποίες χρησιμοποιούν τα σχολεία για να φέρουν εις πέρας και να τελειοποιήσουν τη διαδικασία της ανάπτυξης.

Bobbitt F. (1918). *The Curriculum*,
Boston: Houghton Mifflin

Κάνει λόγο για «εξειδικευμένους στόχους» και για «συστηματικούς τρόπους» επίτευξής τους.

- Συγκεκριμένα πρότεινε πέντε στάδια απαραίτητα για το σχεδιασμό του ΑΠ:
- 1) *Ανάλυση συνολικής ανθρώπινης εμπειρίας.*
Αναλύεται η ανθρώπινη εμπειρία στις διάφορες συνιστώσες ή δραστηριότητες που την αποτελούν όπως γλώσσα, κοινωνική ζωή, ζωή στο σπίτι, υγεία, επαγγέλματα, πολιτική, θρησκευτική ζωή, ψυχαγωγία.

- 2) *Ανάλυση έργου. Κάθε δραστηριότητα ή εμπειρία αναλύεται περαιτέρω σε ειδικότερες δραστηριότητες ή εμπειρίες.*
- 3) *Διατύπωση στόχων. Για κάθε μια από τις δραστηριότητες που προκύπτουν διατυπώνονται εκπαιδευτικοί στόχοι οι οποίοι είναι περισσότερο γενικοί σκοποί.*
- 4) *Επιλογή στόχων. Από τους στόχους που διατυπώθηκαν επιλέγονται εκείνοι οι οποίοι θα χρησιμοποιηθούν για το σχεδιασμό των μαθητικών δραστηριοτήτων*

Κριτήρια επιλογής των στόχων

- α) Επιλέγονται στόχοι οι οποίοι δεν επιτυγχάνονται μέσω των καθημερινών δραστηριοτήτων.
- β) Επιλέγονται στόχοι η επίτευξη των οποίων δεν συναντά πρακτικά εμπόδια.
- γ) Δεν επιλέγονται στόχοι οι οποίοι συναντούν την αντίθεση της τοπικής ή ευρύτερης κοινωνίας (π.χ. θρησκεία, οικονομία).
- δ) Δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην επιλογή στόχων οι οποίοι βοηθούν τους μαθητές να έχουν μια επαρκή ενήλικη ζωή χωρίς μειονεκτήματα.
- ε) Επιλέγονται και διαφοροποιούνται εκείνοι οι στόχοι, η επίτευξη των οποίων εκτιμάται ότι είναι μέσα στις δυνατότητες όλων των μαθητών.

5) Λεπτομερειακός σχεδιασμός.

Παρατίθενται λεπτομερώς και αναλόγως ηλικίας και τάξης

όλες οι δραστηριότητες που εξασφαλίζουν κατά το δυνατό την επιτυχία των επιλεγμένων στόχων.

Στο σύνολό τους οι δραστηριότητες αυτές αποτελούν το αναλυτικό πρόγραμμα.

4μερής δομή του ΑΠ κατά Tyler,R. (1949). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*

Τετράστηλο ΑΠ που περιλαμβάνει:

- στόχους
- διδακτικό περιεχόμενο – ύλη (αφορά χρήσιμες μαθησιακές εμπειρίες).
- διδακτικές διαδικασίες – δραστηριότητες (αφορά τον τρόπο οργάνωσης των εμπειριών που θα μεγιστοποιεί την αποτελεσματικότητά τους).
- αξιολόγηση της επίτευξης των στόχων (αξιολόγηση της διαδικασίας για να εντοπιστούν περιοχές που δεν ήταν αποτελεσματικές).

Ερωτήματα

- Τι εκπαιδευτικούς σκοπούς θα πρέπει το σχολείο να επιδιώξει να πετύχει;
- Ποια εκπαιδευτική εμπειρία μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι πιθανό να επιτύχει αυτούς τους σκοπούς;
- Πώς μπορούν να οργανωθούν οι εκπαιδευτικές εμπειρίες αποτελεσματικά;
- Πώς είναι δυνατόν να προσδιοριστεί, εάν έχουν επιτευχθεί αυτοί οι σκοποί; (Tyler 1949: 1)

(Στόχοι- Περιεχόμενο - Μεθοδολογία -Αξιολόγηση)

Γραμμική πορεία

- Η γραμμική σειρά των βημάτων παραπέμπει σε μια εργαλειακή και λειτουργική οπτική της φύσης της εκπαίδευσης: Η εκπαίδευση δεν έχει τους δικούς της στόχους. Αυτοί καθορίζονται έξω από αυτήν
- ⇒ στο βιομηχανικό-καπιταλιστικό πλαίσιο αυτό σημαίνει εκμάθηση επαγγέλματος. Με βάση την ανάλυση των επαγγελμάτων προκαθορίζονταν οι δεξιότητες, οι γνώσεις, οι στάσεις που θα έπρεπε να κατακτήσουν οι μαθητές.

Ελληνικό ΔΕΠΠΣ 2003

ΤΑΞΗ Α΄

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες ¹
<i>1η Ενότητα: Προφορικός και γραπτός λόγος</i>		
Ο μαθητής επιδιώκεται: Να αρχίσει να συνειδητοποιεί τους παράγοντες της επικοινωνίας: ποιος μιλάει / γράφει, σε ποιον, για ποιο σκοπό, με ποιο θέμα, πού, πότε	Γνωρίσματα του προφορικού και του γραπτού λόγου στην επικοινωνία.	Ο μαθητής ακούει / διαβάζει από όλα τα γνωστικά αντικείμενα και από άλλες πηγές μια ποικιλία κειμένων και προσδιορίζει τους παράγοντες επικοινωνίας.
Να αντιληφθεί τη σημασία των διάφορων κωδίκων για την επικοινωνία και τον ιδιαίτερο ρόλο του γλωσσικού κώδικα.	Διάφοροι κώδικες επικοινωνίας – Σήματα.	Συνειδητοποιεί με κατάλληλα παραδείγματα και εικόνες την ποικιλία των κωδίκων επικοινωνίας (Κ.Ο.Κ., νοηματική γλώσσα, κώδικας διαφήμισης, γλώσσα μαθηματικών, κινησιολογικός κώδικας κ.λπ.).
Να συνειδητοποιήσει τους παράγοντες της επικοινωνίας στο γραπτό λόγο.	Ιδιαιτερότητες της γραπτής επικοινωνίας.	Μελετά διάφορα κείμενα και εντοπίζει τον πομπό και το δέκτη, το σκοπό για τον οποίο γράφτηκε το κείμενο κτλ.
Να κατανοήσει ότι υπάρχουν διάφορα σημασιολογικά είδη προτάσεων που χρησιμοποιούνται	Απλή πρόταση: καταφατικές / αρνητικές /	Εντοπίζει τις χρήσεις των διάφορων ειδών προτάσεων σε σχέση με τις περιστάσεις και την πραγματολογική τους αξία (π.χ. ερώτηση: παράκληση, προσφορά, ειρωνεία

4. Αξιολόγηση

- Η αξιολόγηση της γλώσσας θεωρείται διαδικασία συμπληρωματική με τη διδασκαλία - διδασκαλία και αξιολόγηση στοχεύουν, με τη συνεργασία καθηγητή και μαθητή, στην ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας του μαθητή.
- Για την αξιολόγηση, εκτός από τη γραπτή παραγωγή λόγου των μαθητών στην τάξη και τις γραπτές δοκιμασίες των τετραμήνων ή των τελικών εξετάσεων, συνυπολογίζονται, επιπλέον:
- Οι προφορικές και γραπτές ασκήσεις διαφόρων ειδών μέσα στην τάξη (ερωτήσεις κατανόησης, ανάπτυξης ενός θέματος, οργάνωσης του λόγου κ.λπ).
- Οι αντίστοιχες εργασίες για το σπίτι, που συνήθως είναι γραπτές, αλλά μπορεί ορισμένες φορές να αποτελούν προετοιμασία για μια εισήγηση που θα κάνει ο μαθητής στην τάξη σε προσχεδιασμένο προφορικό λόγο.
- Οι συνθετικές εργασίες - διαθεματικές δραστηριότητες.

Ταξινόμια διδακτικών στόχων του Bloom και των συνεργατών του

- Το 1956 ο Benjamin Bloom, ένας εκπαιδευτικός ψυχολόγος στο πανεπιστήμιο του Σικάγου, πρότεινε μια ταξινόμηση-κατάταξη (ταξονομία) σε ιεραρχική μορφή των εκπαιδευτικών στόχων.
- Διέκρινε τους εκπαιδευτικούς στόχους σε τρεις τομείς: α) τον γνωστικό, που αφορά τις διεργασίες της γνώσης, β) τον συναισθηματικό, που αφορά τις στάσεις και γ) τον ψυχοκινητικό, που αφορά τις δεξιότητες.

Bloom's Taxonomy of learning. Adapted from: Bloom, B.S. (Ed.) (1956)
Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals.
Handbook I, cognitive domain. New York ; Toronto: Longmans, Green.

1. Μάθηση - Γνώση

- Η συνηθέστερη μορφή μάθησης (ανάκληση γνώσης) όπου ζητείται από τους μαθητές να ανακαλέσουν στη μνήμη τους και να διατυπώσουν ή να κάνουν χρήση πληροφοριών που συγκράτησαν από τη διδασκαλία ή μελέτησαν από διάφορες πηγές.
- Ουσιαστικά ελέγχεται η απομνημόνευση και η δυνατότητα άρτιας παρουσίασης.
- Ρήματα: περιγράφω, απαριθμώ, αναγνωρίζω, κατονομάζω, καταγράφω, αναπαράγω, δηλώνω, γράφω

2. Κατανόηση

- Κατανόηση της σημασίας, ερμηνεία προβλημάτων και οδηγιών, δήλωση ενός προβλήματος με διαφορετικές λέξεις.
- Ο μαθητής ερμηνεύει, εξηγεί γιατί συμβαίνει ένα φαινόμενο.
- Ρήματα: εκτιμώ, εξηγώ, γενικεύω, δίνω παραδείγματα, διασαφηνίζω, βγάζω νόημα, παραφράζω, επαναδηλώνω, κατανοώ.

3. Εφαρμογή

- Χρήση μιας έννοιας ή γενίκευσης σε νέες καταστάσεις και πλαίσια, εφαρμογή της γνώσης σε άλλους χώρους.
- Ο μαθητής επιλύει, χρησιμοποιεί αρχές σε πραγματικές καταστάσεις, προβλέπει αποτέλεσμα.
- Εδώ εξετάζεται η ικανότητα της χρησιμοποίησης της γνώσης που δεν απομνημονεύθηκε απλώς, αλλά και κατανοήθηκε και είναι πλέον εργαλείο του μαθητή για επίλυση ζητούμενων καταστάσεων.
- Ρήματα: εφαρμόζω, διαχειρίζομαι, ελέγχω, υλοποιώ, προβλέπω, συσχετίζω, λύνω, μεταφέρω, χρησιμοποιώ, αξιοποιώ.

4. Ανάλυση

- Διάκριση σε συστατικά μέρη και κατανόηση της οργανωτικής δομής. Ο μαθητής συγκρίνει, αντιπαραβάλλει, αναλύει πρόβλημα στα επιμέρους συστατικά.
- Ρήματα: αναλύω, αποσυνθέτω, κατηγοριοποιώ, κάνω διάγραμμα, διακρίνω, διαχωρίζω, εστιάζω, χωρίζω, υποδιαιρώ.

5. Σύνθεση

- Κατασκευή νέας δομής από διαφορετικά στοιχεία, δημιουργία νέου νοήματος ή δομής. Ο μαθητής σχεδιάζει, αναπτύσσει, οργανώνει επιμέρους στοιχεία για τη λύση προβλήματος. Η αντίστροφη πορεία της διαδικασίας της ανάλυσης. Ελέγχεται η δημιουργική ικανότητα του εξεταζομένου να δομεί ενιαίο σύνολο, που δεν προϋπήρχε, συνδυάζοντας διάσπαρτα στοιχεία. Πρόκειται για παραγωγική διαδικασία.
- Ρήματα: συνδυάζω, συνθέτω, δημιουργώ, σχεδιάζω, αναπτύσσω, αναδιατάσσω, ανακατασκευάζω, δομώ.

6. Αξιολόγηση

- Διατύπωση αξιολογικών κρίσεων. Ο μαθητής εκτιμά, ασκεί κριτική σε μία άποψη, επιχειρηματολογεί ενάντια σε μία πρόταση. Το ανώτερο επίπεδο στην ταξινόμια. Προσπαθούμε να ελέγξουμε την ικανότητα του μαθητή να κρίνει την αξία ή την ποιότητα ενεργειών, τεκμηριώνοντας την άποψη του με συγκεκριμένα κριτήρια που του δίνονται ή θέτει μόνος του. Πρέπει, βέβαια, να στηρίζονται όσο είναι δυνατόν σε αντικειμενικά κριτήρια και όχι σε εκτιμήσεις (γνώμες).
- Ρήματα: συγκρίνω και αντιπαραβάλλω, συμπεραίνω, κρίνω, αποφασίζω, αξιολογώ.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

